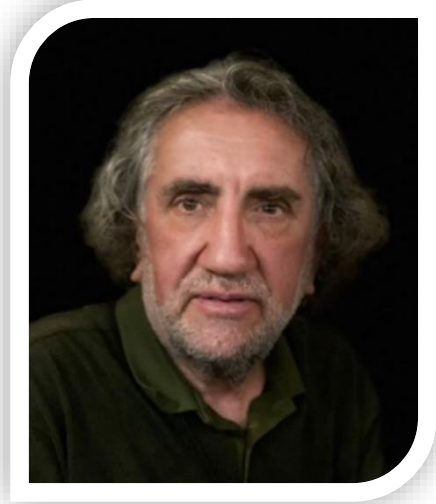

MUHALEFET ETMENİN VE MUHALİF OLMANIN NAMUSU VE SORUMLULUĞU ÜZERİNE

MEHMET YAŞAR SOYALAN

“*Muhalif*” ve “*mu Halefet*” kelimelerinin kökeni olan “**H-L-F**” kalıbı, takip etmek, izinden gitmek, geleneği olmak, varis olmak, miras, tereke, kalıntı anlamlarıyla ilgili olarak kullanılır. Kelimenin, “*ih tilaf*”, “*muhtelif*”, “*halef*”, “*halife*”, “*hilafet*”, “*hilaf*”, “*Hilf*” kullanımlarında da benzer anlamlar söz konusudur.

Bu çerçeveden bakıldığında “*muhalif*” ve “*mu Halefet*” kelimeleri, gelene sahibi olmayı, bir geçmişe, bir öze, bir geleneğe bağlı olmayı, onu sürdürmeyi, bir şeye karşı çıkmaktan çok sahip olduğu şeyi, devraldığı mirası muhafaza etmeyi ifade eder. Dolayısıyla muhalif olma, bir fikre, bir düşünceye, bir iddiaya, bir dünya görüşüne sahip olma, bunlara sahip çıkma, onlarla var olma mücadelesidir. Muhalif olduğu, mu Halefet ettiği şeyle, kendi varlığı, varoluş felsefesi arasında doğrudan bir karşıtlık ilişkisi kurar ve onu temel bir tehdit olarak algılar. Olanların kendi iddia ve düşüncesiyle, ahlak algısı ile çeliştiğini görür, çelişikliği görme ötesinde bu çelişikliğin kendisine de sirayet edeceğini fark ettiği için kendisini ve kendi fikriyatını korumak için gördüğü çelişkileri ifade eder.

Daha ötesine geçerek sahip olduklarının tehlike altında olduğunu varsayarak, onları korumu refleksiyle savunmaya/saldırıya geçer. Hatta çelişkinin boyutu arttıkça mu Halefetinin dozu da artar. Muhalif olma aslında beğenmediğini eleştirmekten çok kendi farklılığını ifade etme çabası ve mücadelesidir. O, olaylar, olgular, fikirler, kısaca olanlar karşısında kendi pozisyonunu ve kanaatlerini açıklar, hatta

kanaat bildirmenin ötesine geçerek bir tavır ortaya koyar. Bu nedenle muhalif olmak, olabilmek en önemli insani haslettir. Her insanın doğasında mevcut olan, yeri ve zamanı geldiğinde bir şekilde ortaya çıkan, insan kılan en temel özelliğidir.

Bu kendisini ifade edebilme, kendisi olma hali insanlık için, insan nesli ve meydana getirdiği toplumlar için büyük bir rahmettir. Muhalefet edebilme ve yeri geldiğinde muhalif olabilmek, “*yok*”, “*hayır*” diyebilme ve bir örneklik ortaya koyabilme becerisidir, *hayırlarda yarışma* erdemidir. Elbette her şeyden önce bu bir cesaret işidir ve bir erdemi, donanımı gerekli kılar. Muhalif olma hali her an her şeye karşı olma veya sürekli aynı yerde durma hali değildir. Hayatın dinamikliği içinde *tetikte olma*, her an hakka şahitlik edebilme, sadece kötünün karşısında olma hali değil, aynı zamanda iyinin, güzel olanın, içinde hayır bulunanın yanında durabilme halidir.

Sürekli mu Halefet hali, adaleti ıskalamamıza, bütünü göremememize, hikmeti kaybetmemize neden olur. Önyargılarımız, öngörümüz haline gelir, bakarken göremez oluruz. Sürekli olan hayatın kendisidir ve arzu edilen de bu hayatın sıratı müstakim üzere olmasıdır. Muhalefet edebilme, *akıl* ve *ferasetin* dışlandığı, ötekileştiren bir duygusallıkla, kişiselleştirilerek kör bir inat üzere yapılabilecek bir şey değildir. Eleştirebilmek ancak *erdeme*, *ferasete*, *hikmete*, *cesarete* sahip olmakla, her durumda bedel ödemeyi göze almakla mümkün olur.

Muhalefet etmede “*hayr*” esas olmalıdır, özellikle de toplumsal olanın hayrı...

Feraset ve hikmet muhalefet etmedeki en temel donanım haline geldiğinde ancak “*hayr*” ilkesine odaklanmamız mümkün olur. Hırsımız, mağduriyetlerimiz, yenilmişliğimiz, ezilmişliğimiz zaman zaman hakkı ve hayrı öncelememizi engelleyebilir. Karşımızdakinin patavatsızlığı, çıkarıcılığı, benmerkezciliği bizi benmerkezciliğe, zalimin pervasızlığı bize tepkiselliğe düşürebilir. Dolayısıyla zaman zaman hayra koşmak, marufu öncelemek isterken benliğimizin, bencilliğimizin, acullüğümüzün tepkiselliğine düşebilir, karşıtlığın, kibrin, ötekileştirmenin, saldırının şehvetine kapılabiliriz. Kendimiz için “*hayr*” olan isterken, komşumuz için, toplumun geneli için “*şerri*” istemiş olabiliriz. Bu nedenle söz sorumluluk ister. Muhalif olan toplumun çıkarı için muhalefetini sürdürür.

Kısa vadede kendi aleyhine de olsa, öyle de görünse, zaman içinde toplum için “*hayr*” olanın kendisi için de “*hayr*” olduğunu görecektir. Yaşananlar bize bunu göstermiştir. Bunun için muhalefet eden kişi feraseti ile “*şerre*” yol açacak bir söz ve davranış içerisine girmemelidir. Sonucu “*şerre*” varacak, haksızlıklara vesile olacak, toplumsal güven ve huzuru yok edecek, fitneye yol açacak, bir muhalefet etme biçiminin kendisi sorunludur ve meşru bir mücadele olarak kabul edilmemesi gerekir. Hakkı ve doğru olanı ifade etme, yanlış olana karşı çıkabilme erdem ve cesareti her bir insanın doğasında, insan olmasının bir gereği olarak mevcuttur. Ancak çevre ve kültürel etkiler nedeniyle bu özelliği çoğu zaman örtülü halde bulunur. Bunun ortaya çıkarılabilmesi özel bir çaba ve gayreti, en önemlisi de bir hasbiliği, sorumluluk duygusunu ve ahlakiliği gerektirir.

Bu zaviyeden bakıldığında “karşıt olmak”, “*karşı çıkmak*” ile “*muhalif olmak*” arasında temel bir farklılık vardır; bu da ilkeselliklerdir. Muhalefet, bir ilke, bir felsefe, ahlaki bir gereklilik üzerine inşa ediliyorsa doğru ve hayırlı bir iş yapılıyor demektir. Yapılan şey, tecrübe ve ortak bir kabul ile ortaya çıkmış bir örfü, bir uygulamayı korumaya, dolayısıyla belli bir amaca,

toplumsal bir hayra hizmet etmiyorsa veya bir şerri, bir kötülüğü ortadan kaldırmaya yönelik değilse bu eylem olsa olsa bir karşıtlık, tepkisellik olur. Bu tür karşıtlık genellikle hırs, çekememezlik, şahsi beklentiler ve kıskançlıkların bir sonucu olarak çıkar ki, böylesi bir muhalefet çatışmayı, çekişmeyi, kaosu arttırma dışında bir işlev görmez. Hele hele bireysel ve toplumsal hayra hizmet etmez. Muhalif olmanın bir doğasının, bir geleneğinin olduğu gibi bir ihtiyacı karşılaması yanında, bir bağlam ve bütünlük içinde, kabul edilebilir bir amaca yönelik olması da gerekir.

Bu nedenle muhalefet, kırmak, dökmek, yok etmek için, “*benden sonrası tufan*” mantığı ile sadece kişisel mağduriyet veya beklentiler üzerinden yapılamaz. Yapılsa bile bunun adına muhalefet etme denilemez. Çünkü en temel insan hakkı olan fikrini açıklayabilme, kendisini ifade edebilme hürriyeti, onu insan kılan en temel özelliğidir. Bu özelliği ona her durumda fikrini açıklayabilme, beğenmediğini eleştirebilme hakkı da verir. Eleştirme hakkı aynı zamanda eleştiriye tahammül edebilme zarureti de ortaya çıkarır. Her eleştiri, bir karşı eleştiri hakkını doğurur. Eleştiri hakkını kullanan birisi, peşinen kendisinin de eleştirilebileceğini kabul

etmek durumundadır. Yine kişi bilmelidir ki kendisini rahatsız edecek bir eleştiri biçimi karşısındakini de rahatsız edecektir. Bu çift taraflılık, muhalefet edene muhalefet edebilme durumu, yapılanların bir hukuk çerçevesinde ve ahlaki ilkelere uygun olarak yapılmasını zorunlu kılar.

Karşısındakinin kendisini eleştirdiğinde ne kadarına tahammül edebiliyorsa kendi eleştiri hakkı da o çerçevede olmalıdır. Kısacası insan yaptığı her eylemden sorumlu bir varlıktır. Çünkü yaptığı her iş ve eylemin kendisine, çevresine, topluma olumlu veya olumsuz bir getirisi/karşılığı olacaktır. Dolayısıyla muhalif olmanın, fikrini söylemenin bir adabı ve kuralı olduğunu bilmelidir ve eleştirilerini bu adap ve kurala uygun olarak yerine getirmelidir. ***Beğenmediği, kendisi ve çevresi için sorun oluşturduğunu düşündüğü her söz, eylem, uygulama, yasa, ve projeyi eleştirme, ona her tür meşru araç***

kullanarak muhalefet etme insanoğlunun varoluşsal temel bir hakkıdır. Ancak bunu başka hak ihlallerine fırsat vermeden, meşru zeminlerde (toplumunun kabul edeceği) yapmalıdır. Muhalefet etmenin, muhalefet edene, eleştirinin eleştirene bir sorumluluk ve vebal yüklediğini bilmelidir.

O eleştirisini bu bilinçle yapmalı, eleştirinin de bir ***hukuku, akli ve bir namusu*** olduğunu unutmamalıdır. Çünkü her ifade ve davranışın sahibine dönen bir tarafı olduğu gibi o çağa da bir yansıması olacaktır. Son söz olarak hakkını ararken başkasının mağduriyetine neden olmamalı, pire için yorgan yakmamalıdır. Kalbinin kırılmasını istemiyorsa kalp kırmamalıdır veya kalp kırmamalıdır ki kendi kalbi de kırılmasın. Çünkü yaratıcının yaratılış yasasıdır; kalp kıranın kalbi kırılır, mağdur eden, mağdur edilir.